CONTRIBUȚIA SPECIALIȘTILOR SOVIETICI ÎN DOMENIUL LINGVISTICII ROMANICE*

DE

CONSTANT MANECA

Și în lingvistică Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a însemnat o uriașă cotitură care a dat un puternic avînt cercetării științifice, ridicînd pe culmile cele mai înalte știința sovietică. În ultimii patruzeci de ani cercetările lingvistice și-au lărgit cadrul foarte mult iar numărul acelora care se ocupă cu ele a crescut considerabil. În U.R.S.S. se fac astăzi studii care îmbrățișează aproape toate familiile de limbi ale lumii și multe dintre acestea, cum sînt de exemplu cercetările asupra limbilor orientale, cunosc o înflorire pe care nu o mai au în nici o altă țară.

În ceea ce privește lingvistica romanică, putem spune că ea a primit sub puterea sovietică o mare dezvoltare, lărgindu-se necontenit baza studiilor de romanistică începute de lingviștii din vechea Rusie.

În anii care au urmat Marii Revoluții Socialiste, lingviști sovietici ca V. F. Șișmarev, R. A. Budagov, M. V. Serghievski, L. V. Șcerba, D. E. Mihalci, M. S. Guriceva și alții au contribuit prin lucrările lor la dezvoltarea studiilor de lingvistică romanică, reușind să se impună pe plan mondial. Acești oameni de știință au format o serie de cadre tinere, ale căror studii continuă frumoasa lor tradiție.

Romaniștii sovietici au atacat aproape toate domeniile lingvisticii romanice, fie prin lucrări care tratează probleme generale, mari, fie prin studii privitoare la o singură limbă.

* Articol redactat pe baza fișierului bibliografic întocmit de colectivul secției de lingvistică romanică a Institutului de lingvistică din București.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

În domeniul studiilor care privesc limba română, decanul romaniștilor sovietici, regretatul V. F. Șișmarev, a abordat problemă fundamentală a dislocării Romaniei orientale, într-un articol intitulat *Limbile romanice din sud-estul Europei și limba națională a R.S.S. Moldovenești* [1], unde examinează situația romanicei din sud-estul Europei, care — după părerea lui — s-ar fi scindat în mai multe limbi neolatine, dintre care cea mai însemnată este dacoromîna.

După acad. Șișmarev patria limbii romano-balcanice ar fi în sudul Dunării, singurul loc unde s-ar fi putut păstra romanitatea în Peninsula Balcanică după migrațiunea popoarelor începută în secolul al III-lea al erei noastre.

În ceea ce privește căile de pătrundere a acestor populații, Șișmarev se alătură în general părerii lui Philippide, susținînd că o ramură a populației romanizate din Peninsula Balcanică (denumită balcano-transcarpatică) ar fi pătruns dincolo de Dunăre în Banat, Transilvania, Moldova și Bucovina. El emite ipoteza că cealaltă ramură, stabilită în Muntenia, a coborît din munți, fapt care explică numele celor ce ocupă astăzi această regiune (munteni) și care concordă și cu legenda întemeierii Țării Românești. Această ipoteză nu poate fi acceptată fără rezerve, teoria potrivit căreia limba română s-a format atît în nordul cît și în sudul Dunării fiind susținută mai temeinic [2].

Problema rămîne încă nesoluționată și își așteaptă rezolvarea de la Comisia pentru studiul formării poporului romîn și a limbii romîne, care lucrează în cadrul Academiei R.P.R.

Prof. R. A. Budagov se ocupă de aspectele contemporane ale limbii romîne. În articolul *Funcțiunea pronumelor personale în limba română* [3], autorul, plecînd de la constatarea că repetarea complementului direct prin pronumele neaccentuat are loc, în română, ori de cîte ori cuvîntul-complement este determinat în ce privește numărul, consideră acest pronume neaccentuat drept un procedeu secundar de determinare, alături de articolul hotărît enclitic care, contopit cu substantivul, devenise prea slab ; de aici aplicarea lui și la numele proprii (*am văzut-o pe Ancuța*). Studiul acesta dovedește o rară putere de analiză și reprezintă o contribuție însemnată la lămurirea problemei.

Tot R. A. Budagov este cel care atrage atenția asupra altei particularități a limbii romîne, și anume pluralul în *-i*, în articolul *Unele trăsături specifice ale formării pluralului substantivelor în limba română*, publicat

---

[1] Apărut în *Voprosî iazikoznaniia*, 1952, nr. 1.

[2] Cf. Al. Rosetti, *Istoria limbii romîne*, I, 1938, p. 31 sq., S. Puşcariu, *Etudes de linguistique roumaine*, 1937, p. 55 sq., D. Macrea, *Despre originea și structura limbii romîne*, în *Limba română*, 1954, nr. 4, p. 14—20.

[3] Publicat în *Izvestia Akademii Nauk SSSR*, 1948, VII, nr. 5.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

în volumul omagial închinat lui V. F. Şişmarev [1]. Subliniind particularitatea românei de a-şi crea o desinenţă valabilă pentru toate genurile, autorul îmbrăţişează ideea acad. I. Iordan că răspîndirea desinenţei *-i* este o consecinţă a efectelor modificatoare pe care le are ea asupra rădăcinilor. Astfel se realizează alternanţe fonetice care deosebesc mai net forma de singular de aceea de plural, fapt care corespunde necesităţii de a distinge categoria numărului, mai puternic simţită decît aceea a genului.

Preponderenţa numărului asupra genului şi a cazului pare a fi o tendinţă actuală a tuturor limbilor romanice.

De asemenea într-un valoros studiu publicat în 1947 [2], prof. Budagov s-a ocupat de influenţa slavă asupra limbii române.

În domeniul dialectologiei româneşti sînt de menţionat discuţiile în jurul *Atlasului lingvistic moldovenesc*, care se pregăteşte în momentul de faţă la Chişinău. După cum ne informează R. S. Piotrovski, în *Despre atlasul dialectologic moldovenesc* [3], lucrările pentru acest Atlas au început în 1947. Cercetările se fac sub auspiciile Institutului de lingvistică al Filialei moldoveneşti a Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. Pentru acţiunea de strîngere a materialului necesar elaborării acestui Atlas, R. S. Piotrovski propune împărţirea teritoriului R.S.S. Moldoveneşti în sectoare pătrate, dincoace şi dincolo de Nistru.

Vorbind despre limba română, nu putem trece peste activitatea lingvistului sovietic M. V. Serghievski, despre care urmează să vorbim aici în general, deşi opera lui depăşeşte cu mult domeniul limbii române. M. V. Serghievski a alcătuit, împreună cu X. A. Marţîşevskaia, două dicţionare bilingve (unul rus-român şi altul român-rus), care au avut o largă circulaţie la noi şi în Uniunea Sovietică de la apariţia lor în 1936 şi pînă astăzi.

În lucrarea sa cea mai importantă, *Introducere în lingvistica romanică*, apărută postum în 1952, la Moscova, Serghievski consacră un capitol special limbii române, unde tratează probleme privitoare la originea, teritoriul de formare şi dezvoltarea ei [4]. Deşi umbrită de exagerări provenite din adoptarea punctului de vedere marrist, lucrarea prezintă un interes deosebit, datorită multor păreri foarte preţioase şi bogatului material informativ.

O altă lucrare a lui M. V. Serghievski este manualul de istorie a limbii franceze (*Istoriia franţuzskogo iazîka*) apărut într-o primă ediţie în 1938 şi într-o ediţie revăzută şi îndreptată (a doua) în 1947. Cartea cuprinde o

---

[1] *Romano-germanskaia filologia, Sbornik statei b cestb akademika V. F. Şişmareva*, Leningrad, 1957.

[2] R. A. Budagov, *Slaveanskoe vliianie na rumînski iazîk*, apărut în *Vestnik Leningradskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, 1947, nr. 12.

[3] *Voprost iazîkoznaniia*, 1953, nr. 2.

[4] Pentru alte lucrări sovietice asupra limbii române, cf. D. Macrea, *Lingvistica rusă şi sovietică despre limba română*, în *Limba română*, 1954, nr. 6, p. 5 sq.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

expunere metodică a istoriei limbii franceze, pe baza unui material bogat care ilustrează evoluția limbii din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre. Expunerea este completată cu o serie de hărți care ajută studiul.

În sectorul limbii franceze demne de menționat în primul rînd sînt lucrările lui V. F. Șișmarev, care în ultimii ani a alcătuit o lucrare asupra morfologiei istorice a limbii franceze (*Istoriceskaia morfologiia franțuzskogo iazîka*, Izd. AN SSSR, M.-L., 1951), o antologie de texte franceze din sec. IX—XV (*Kniga dlia ceteniia po franțuzskogo iazîka IX—XV bb.*) și un dicționar al limbii vechi franceze (*Slovarb starofranțuzskogo iazîka*), ultimele două apărute tot la Leningrad în 1955.

Crestomatia cuprinde o serie de texte începînd cu cele mai vechi monumente de limbă franceză din secolul al IX-lea (*Jurămintele de la Strasburg, Cantilena sfintei Eulalia* etc.) și pînă la farsele secolului al XV-lea. Între acestea se găsesc și o serie întreagă de fragmente din autori mai puțin cunoscuți, documente și acte caracteristice pentru limba epocii în care au fost scrise. Textele sînt alese astfel încît să arate dezvoltarea limbii în diversele ei etape și sînt însoțite de o bogată informație bio-bibliografică, de comentarii și de note explicative deosebit de prețioase. De asemenea, aproape la fiecare text mai important există și cîte un paragraf cu explicații privitoare la problemele de limbă, toate acestea alcătuind împreună o schiță a dezvoltării limbii franceze în secolele IX—XV. Cartea se încheie cu un capitol mai mare consacrat trecerii de la limba secolului al XV-lea la limba secolului al XVI-lea și cu aceasta la franceza modernă. În acest capitol, Șișmarev face o succintă analiză materialist-istorică a trecerii de la faza de medie franceză la franceza modernă, punînd în legătură istoria limbii cu istoria societății. După ce prezintă clar situația Franței în timpul războiului de 100 de ani, arată că echilibrul forțelor sociale la sfîrșitul acestei perioade a dus pe de o parte la slăbirea nobilimii, iar pe de altă parte la unificarea statului și la ridicarea burgheziei. Pe plan lingvistic această situație contribuie la întărirea dialectului din centrul Franței, care constituie sîmburele limbii naționale. În prima jumătate a secolului al XVI-lea limba Parisului devine limba comună a țării, datorită în mare măsură prestigiului limbii oficiale — limba parlamentului și a cancelariei regale. La formarea limbii franceze literare au contribuit în largă măsură și traducerile din literatura umanistă, care au ajutat totodată și la formarea gîndirii științifice.

Dicționarul limbii franceze vechi este alcătuit de M. A. Borodina și M. V. Gordina sub conducerea acad. Șișmarev și este direct legat de textele Crestomatiei. El cuprinde cuvintele folosite în antologia de veche franceză la care s-a adăugat totuși și material lexical cules din alte texte medievale. Au fost introduse de asemenea toponimice și antroponimice.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

Dicționarul limbii vechi franceze este, alături de dicționarul lui Godefroy și acela al lui R. Grandsaignes d'Hauterives, unul din cele mai utile instrumente de lucru ale cercetătorului vechii limbi franceze.

Morfologia istorică a limbii franceze este o lucrare deosebit de valoroasă, prezintă un material foarte bogat, tratat metodic și clar pe baza unei largi informații bibliografice.

Vorbind despre Șișmarev nu putem să nu amintim și studiile sale mai vechi asupra vechilor poeți francezi și provensali, Guillaume de Machaud, Clément Marot etc., prin care a îmbrățișat întreaga lirică medievală franceză.

Între lucrările referitoare la limba franceză trebuie să pomenim și manualul academicianului L. V. Șcerba, *Fonetica limbii franceze*, apărut în mai multe ediții (ultima în 1953)[1]. Prin conținutul său, această lucrare depășește caracterul unui manual obișnuit, ridicîndu-se la nivelul unui adevărat tratat de fonetică franceză. Pe baza unor cercetări aprofundate și a unei bogate bibliografii, L. V. Șcerba a reușit să ne prezinte în cartea sa aproape toate problemele în legătură cu fonetica limbii franceze. Lucrarea mai cuprinde și o serie de chestiuni de ortoepie și de versificație franceză. Pe lîngă ținuta sa științifică, manualul academicianului Șcerba se distinge prin deosebita sa valoare didactică.

Tot cu privire la limba franceză sînt o serie de studii publicate în volumul omagial Șișmarev și semnate de T. A. Abrosimova, M. P. Alekseev, V. E. Balahonov, P. N. Berkov, M. A. Borodina, A. K. Vasilieva, M. S. Gurîceva, E. A. Referovskaia, O. M. Șvarț și alții.

M. S. Gurîceva, în articolul intitulat *Din istoria propozițiilor condiționale în grupul limbilor galo-romanice* [2] urmărește procesul de dezvoltare și de fixare a periodului condițional în franceză și provensală.

Pe baza unui bogat material ales din cele două limbi privite sub aspectul lor vechi, autoarea face constatarea că propozițiile condiționale evoluează de la o varietate mare de construcții, în care elementul ipotetic era amestecat cu diferite nuanțe afective, către construcții în care predomină caracterul ipotetic, condițional. Acest proces e însoțit de dezvoltarea sistemului modurilor și de apariția timpurilor compuse.

N. M. Steinberg, în studiul *Despre cîteva construcții verbale în limba franceză contemporană* [3], ia în discuție construcția *être* + *un verb la infinitiv* (*j'ai été faire*) care a căpătat în limba franceză actuală mare răspîndire.

[1] Akademik L. V. Șcerba, *Fonetika franțuzskogo iazika*, Moskwa, 1953.

[2] *Iz istorii uslovnih predlojenii gallo-romanskoi gruppi iazikov*, publicat în *Romano-germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

[3] *Ob odnoi slojnoi glagolnoi konstrukții v sovremennom franțuzskom iazike*, publicat în *Romano-germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

Autorul apropie această construcție de perifrazele verbale construite cu verbul *aller*. Apropierea este făcută pe baza asemănării semantice dintre *être* și *aller*. Între construcțiile echivalente *je suis allé au théâtre* și *j'ai été au théâtre* deosebirea constă în faptul că în primul exemplu, se subliniază ideea de deplasare, iar în al doilea exemplu, existența într-un loc. Această apropiere semantică permite (în unele limbi, de exemplu portugheza și spaniola) amestecul formelor celor două verbe.

În franceză, echivalența semantică a celor două verbe se extinde și asupra folosirii lor figurate, verbul *être* ajungînd astfel să înlocuiască pe *aller*.

A. K. Vasilieva, în articolul *Infinitiv și substantiv în limba franceză contemporană* [1], analizează construcțiile formate dintr-un substantiv și un infinitiv în franceza contemporană, organizîndu-și materialul și observațiile în trei capitole după cele trei prepoziții (*de*, *à* și *pour*) care pot apărea ca element de legătură între cele două componente principale ale construcției discutate.

În concluzie, autoarea arată că relația dintre infinitiv și substantiv legate prin *de* și *pour* e mai puțin strînsă ca în cazul în care apare prepoziția *à*. Construcțiile cu *pour* și cu *à*, care în vechea franceză aveau valori foarte apropiate, în franceza modernă își delimitează mai precis funcțiile.

E. A. Referovskaia, în articolul intitulat *Tranzitivitate și intranzitivitate în limba franceză* [2], urmărește istoric o serie de verbe franceze folosite alternativ ca funcție tranzitivă sau intranzitivă.

În cazul unora dintre ele (*commencer*, *continuer* etc.) fenomenul se datorește păstrării unor urme ale indiferenței originare a acestor verbe sub aspectul tranzitivității, indiferență care s-a pierdut adeseori încă din latină. Alteori la această folosire a verbelor s-a ajuns prin intermediul unor figuri etimologice (ex. : *pleurer les larmes*, *vivre ces heures d'incertitudes*, *vivre sa joie*). În alte situații întrebuințarea ca tranzitive a unor verbe intranzitive apare în limba vorbită în cazuri în care acest uz neobișnuit nu contrazice logica, exprimînd doar o orientare precisă a acțiunii. Acest uz este favorizat atît de lipsa unui indice morfologic specific complementului direct în franceză cît și de posibilitatea (păstrată din latină) de a exprima circumstanța prin substantiv fără prepoziție.

O. M. Șvarț, în articolul său : *În problema raporturilor frazeologiei cu lexicul și gramatica*[3], studiază o problemă generală cu material de limbă franceză. Autorul face constatarea că, în anumite condiții, între cuvinte

---

[1] *Infinitiv pri sustestvitelь nonu v sovremennom franțuzskom iazike* în *Romano-germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

[2] *Perehodnostь i neperehodnostь vo franțuzskom iazike*, în *Romano germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

[3] *K voprosu o sootnoșenii frazeologii s leksikoi i grammatikoi* în *Romano-germanskaia filologiia*, Leningrad, 1957.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

la început indiferente unul față de celălalt, se creează relații semantice care nu permit despărțirea lor, transformîndu-se în cuvinte compuse sau în grupuri de cuvinte cu caracter oarecum stabil, fix. Cuvintele compuse se disting de grupurile de cuvinte prin prezența unor anumiți indici gramaticali de fuziune a elementelor.

Una dintre cele mai harnice cercetătoare ale domeniului francez este N. A. Borodina. În calitate de coautoare a dicționarului de veche franceză, Borodina a putut să studieze problema elementelor străine din vocabularul limbii franceze într-un studiu intitulat *Cu privire la aportul străin în vocabularul limbii franceze contemporane* [1]. Arătînd condițiile istorice în care francii au pătruns în viața populației galo-romanice, autoarea explică cum limba francilor a fost asimilată de limba vorbită de galo-romani, datorită prestigiului culturii superioare galo-romane. Influența limbii france asupra limbii galo-romane s-a mărginit mai ales la o serie de cuvinte care denumesc noțiuni în legătură cu felul de viață al cuceritorilor. În acest articol autoarea își propune să cerceteze care este greutatea specifică a cuvintelor de origine francă în limba franceză contemporană, care este repartizarea lor și dacă ele au pătruns în fondul lexical principal. Ea constată astfel că în limba franceză contemporană au rămas numai vreo 400 de cuvinte de origine francă, deși în limba veche acestea erau cu mult mai numeroase. Numai cîteva zeci de cuvinte de felul lui *blanc*, *gris*, *bleu*, *blé*, *flot*, *guerre*, *blesser* etc. intră în fondul lexical principal al limbii franceze moderne.

Majoritatea cuvintelor france din limba franceză modernă se găsesc la periferia vocabularului și sînt arhaisme, termeni speciali, cuvinte de argou sau cuvinte dialectale.

În concluzie, N. A. Borodina subliniază faptul că deși influența francilor a fost însemnată, galo-romanii s-au dovedit mult mai puternici. Francii au fost *asimilați* de către romani și nu s-au *contopit* cu aceștia. Prin aceasta se combate afirmația lui Meyer-Lübke că „evenimentul important pentru istoria limbii din această epocă este invazia francilor și contopirea lor cu galo-romanii și formarea unui nou popor, francezii" [2].

Volumul omagial Șișmarev este o mărturie a însemnătății activității regretatului om de știință pentru romanistica sovietică și cea mondială.

În domeniul celorlalte limbi romanice sînt mai puține lucrări sovietice.

Asupra limbilor din Peninsula Iberică avem volumul acad. V. F. Șișmarev *Ocerki po istorii iazîkov Ispanii*, apărut la Leningrad în 1941. Aici marele romanist sovietic aduce valoroase contribuții pentru clarifi-

[1] Publicat în *Inostrannîie iazîki v școle*, 1953, nr. 1.

[2] W. Meyer-Lübke, *Historische Grammatik der französischen Sprache*, Heidelberg, I, 1908, p. 7.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

carea unor chestiuni în legătură cu istoria limbilor din Spania, dintre care se ocupă în mod deosebit de catalană şi bască.

Din domeniul limbilor romano-iberice menţionăm cîteva studii cuprinse tot în volumul omagial dedicat lui V. F. Şişmarev.

Într-un articol intitulat *Elemente ale limbii populare şi vorbite în lexicul lui Cervantes* [1], G. V. Stepanov studiază aspectele fundamentale ale limbii societăţii spaniole din secolul al XVI-lea în limba personajelor din romanul Don Quijote de Cervantes. El arată că aici apar vorbirea expresivă a ţăranului castilian, termenii cu coloratură profesională, limbajul micilor intelectuali, al studenţilor şi al apaşilor.

În articolul *Corectare la un capitol al Gramaticii istorice a limbii spaniole* de F. Hanssen [2], E. D. Panfilov lămureşte o problemă de sintaxă veche spaniolă. Punctul de plecare al studiului îl constituie afirmaţia lui Hanssen că în vorbirea evreilor spanioli din Turcia prep. *a* apare nu numai înaintea complementelor directe nume de persoane, ci şi a celor exprimate prin substantive denumind obiecte. Analizînd situaţiile de la care porneşte Hanssen, şi urmărind problema într-o serie de texte scrise, autorul face constatarea că, la fel cu spaniola, graiul în discuţie foloseşte prep. *a* numai înaintea complementelor directe exprimînd prin substantive nume de fiinţe. Construcţiile la care se referea Hanssen şi altele, mult mai numeroase, întîlnite în *Judisch-spanische Chrestomathie*, a lui M. Grünbaum se datoresc calchierii unor construcţii ebraice.

Alt studiu vrednic de semnalat este acela al lui H. H. Gomes intitulat *Despre dezvoltarea istorică a sufixelor adverbiale* ***-mente***, ***-guisa*** şi ***-cosa*** [3] în care se analizează situaţia din spaniolă a acestor sufixe în comparaţie cu situaţia lor din franceză şi italiană. În concluzie, autorul constată că substantivul *mente* s-a gramaticalizat în spaniolă, în concurenţă cu *guisa* şi *cosa*. Astăzi, din aceste trei cuvinte numai *mente* îşi păstrează funcţia de sufix adverbial.

Important este şi articolul lui V. D. Fedorov despre *Exprimarea stării predicative în limba spaniolă şi portugheză* [4]. Aici se discută predicatele formate cu verbele *estar* şi *ser* urmate de adjective sau de participii. Autorul defineşte mai întîi termenul *stare*, în opoziţie cu termenii *acţiune* şi *calitate*, afirmînd că îmbinarea *estar* + adjectiv exprimă întotdeauna o varietate a „stării calitative" — adică situaţia subiectului faţă de calitatea exprimată de adjectiv. În continuare spune că *estar* + adjectiv constituie în

[1] *Elementî narodno-razgovornoi recei v leksike Cervantesa.* în *Romano germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

[2] *Popravka k odnomu iz razdelov „Istoriceskoi grammatiki ispanskogo iazika" F. Gansena*, în *Romano-germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

[3] *Ob istoriceskom razvitii ispanskih adverbialnth suffiksov „mente", „guisa", „cosa"*, în *Romano-germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

[4] *Vtrajeniie predikativnogo sostoianiia v ispanskom i portugalskom iazîkah*, în *Romano-germanskaia filologia*, Leningrad, 1957.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

spaniolă și în portugheză o varietate a predicatului nominal, în care copula exprimă starea și se opune construcției *ser* + adj. care exprimă calitatea predicativă. Această deosebire a apărut abia în secolul al XVII-lea. În secolele anterioare *ser* avea ambele valori, iar *estar* exprima numai starea. Specializarea semantică a verbului *ser* a avut loc mai tîrziu. Construcția *estar* + participiu trecut exprimă starea ca rezultat al acțiunii. Construcția *ser* + participiu exprimă acțiunea și constituie forma analitică a pasivului. În concluzie se arată că spaniola și portugheza se deosebesc de celelalte limbi care cunosc categoria gramaticală a stării prin mijloacele de exprimare a ei. Articolul acesta dovedește un spirit ascuțit de analiză și de interpretare a faptelor de limbă.

R. A. Budagov în *Cîteva probleme privind studiul comparativ-istoric al sintaxei limbilor romanice* [1] și V. N. Iarțeva în *Despre delimitarea elementelor de împrumut în reconstituirea sintaxei comparativ istorice în limbile înrudite*, [2] se opresc la una dintre cele mai puțin studiate și mai dificile probleme — sintaxa comparată.

În articolul său V. N. Iarțeva face observația că metodele de comparare în domeniul sintaxei sînt încă neclare și că în studiul comparat al limbilor înrudite este important a deosebi ce este propriu de ceea ce este străin, pentru ca pe baza elementelor proprii să se poată reconstitui structura sintactică a limbii de bază. În continuare, Iarțeva arată că pentru a descoperi ceea ce este propriu și ceea ce este străin într-o limbă este deosebit de important să scoatem în evidență tendințele fundamentale ale dezvoltării sintactice a limbii respective. Trebuie urmărită de asemenea cronologia relativă a apariției modelelor sintactice străine, pentru a determina succesiunea istorică în care a avut loc includerea modelelor împrumutate în sistemul gramatical al limbii împrumutătoare.

În concluzie, Iarțeva recomandă în studiul comparativ al sintaxei limbilor înrudite folosirea următoarelor metode: 1. compararea trăsăturilor sintactice ale unui grup de limbi înrudite pentru o primă distingere a particularităților diferitelor limbi care se consideră că au ieșit din sistemul respectiv; 2. compararea construcțiilor specifice cu trăsăturile structurale ale limbii considerate ca substrat sau cu ale limbilor înrudite cu limba substrat.

Articolul acesta tratează o problemă cu caracter general și izbutește să schițeze metode de cercetare care ar putea duce la rezultate foarte interesante.

Ca și Iarțeva, R. A. Budagov constată de la început că sintaxa istorică a limbilor romanice este un domeniu încă puțin cercetat. Deși

[1] Publicat în *Voprosî iazîkoznaniia*, 1955, nr. 3.
[2] *Ibidem*, nr. 6.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

în secolul al XX-lea studiile de sintaxă privitoare la limbile romanice s-au dezvoltat și alături de ele s-au făcut și cercetări privitoare la chestiuni speciale, nu a apărut totuși nici un studiu care să aibă la bază o cercetare metodică a tuturor limbilor romanice, făcută din punct de vedere comparativ-istoric. Nici metoda de cercetare a fenomenelor sintactice din limbile aceleiași familii nu a căpătat încă o bază și o formă precisă.

Pentru a stabili o metodă justă de cercetare comparativ-istorică a sintaxei limbilor romanice, R. A. Budagov consideră că e necesar să fie înlăturate de la început unele ezitări și oscilări (întîlnite chiar la Meyer-Lübke), care rezultă din folosirea paralelă a două procedee: analiza fenomenelor formale existente în limbile studiate și cercetarea modului în care o anumită categorie generală este exprimată într-o limbă. Pentru a studia riguros științific sintaxa limbilor romanice trebuie să se țină seamă în primul rînd de specificul limbilor romanice, și anume de aceea calitate nouă care a început să caracterizeze fenomenele sintactice ale fiecărei limbi romanice în parte. Pentru a stabili specificul sintactic în sistemul gramatical al limbilor este necesar să fie studiate profund și raporturile dintre morfologie și sintaxă. Romanistul sovietic arată că problema raporturilor în gramatică a fost greșit tratată chiar de unii lingviști progresiști din trecut ca Baudouin de Courtenay și alții. Dintre chestiunile importante care trebuie mai temeinic studiate, R. A. Budagov semnalează problema raporturilor dintre cazurile oblice și cazul direct, studiul deosebirilor dintre funcțiunile sintactice primordiale și cele secundare ale substantivului și ale celorlalte părți de vorbire etc. Toate acestea contribuie la lămurirea legăturilor dintre sintaxă și morfologie. Faptul că limba de bază, latina, este bine cunoscută, dă cercetătorului posibilitatea unei înțelegeri profunde a caracterului raporturilor dintre diversele limbi romanice ale căror deosebiri sintactice nu fac decît să confirme unitatea originii lor comune. Numai istoria dezvoltării interne a fiecărei limbi poate furniza elemente pentru explicarea tendințelor de alegere și cultivare a anumitor construcții sintactice în limba respectivă.

Tot în acest studiu, R. A. Budagov se ocupă de clasificarea limbilor romanice a lui Gustav Gröber [1] și a lui Walther von Wartburg [2] arătînd că toate clasificările limbilor romanice sînt bazate exclusiv pe date fonetice și morfologice.

Folosirea criteriului particularităților sintactice aduce mari schimbări în această problemă. Astfel, deși pe plan morfologic, vechea provensală și vechea franceză pot fi opuse limbilor fără declinare, din punct de vedere

[1] *Vulgärlateinische Substrate romanischer Wörter*, 1884.
[2] *Die Ausgliederung der romanischen Sprachräume*, Bern, 1950.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

sintactic însă acestea merg împreună cu grupul daco-romîn alcătuind pe plan sintactic un sistem bazat pe delimitarea funcțională a cazurilor substantivului. Romanistul sovietic arată că dezvoltarea construcțiilor sintactice în diferite limbi romanice nu numai că a modificat construcțiile inițiale, dar a complicat și noțiunile teoretice cu care operează gramatica. Cu toate acestea, o structură sintactică comună a limbilor romanice există, și studiul ei se datorește a fi deosebit de necesar, tocmai pentru că poate lumina atîtea puncte obscure din istoria dezvoltării limbilor romanice. Acest articol al prof. R. A. Budagov este deosebit de important, deoarece el deschide noi perspective de cercetare, care ar putea aduce lămurirea multor probleme rămase încă nerezolvate.

Într-un alt articol [1] R. A. Budagov se ocupă de o problemă cu totul nouă în lingvistica comparată și anume de problema fondului principal lexical. Criticînd pe A. Meillet, W. von Wartburg și în genere lingvistica tradițională, romanistul sovietic demonstrează că deopotrivă cu studierea corespondențelor fonetice și gramaticale dintre limbile înrudite, trebuie studiat și fondul lor principal de cuvinte, care deși mai stabil decît masa vocabularului, totuși se dezvoltă neîncetat. La stabilirea specificului fiecărei limbi în ceea ce privește fondul principal de cuvinte, Budagov subliniază faptul că greșit se explică orice deosebiri între limbile romanice numai prin *substrat* și numai prin influențele externe deoarece trebuie să se analizeze „forțele interioare" ale limbii respective, dintre care cele mai importante sînt: 1. căile istorice de evoluție a cuvintelor în legătură cu specificul condițiilor de viață ale poporului respectiv; 2. specificul sistemului de formare a cuvintelor din fiecare limbă; 3. raporturile inegale care există în diferite limbi înrudite între cuvintele de origine populară și cele de origine „savantă", între lexicul literar și lexicul dialectelor locale; 4. forța influenței lingvistice străine și forța rezistenței opuse de limba respectivă care duc uneori la deosebiri în fondul principal de cuvinte.

O altă problemă cu caracter general romanic este abordată de M. S. Gurîceva în articolul intitulat *Problema formării cuvintelor în limbile romanice* [2].

Pornind de la constatarea acad. Vinogradov, că în fondul principal lexical intră nu numai cuvinte, ci și „morfeme de derivație comune întregului popor", adică mijloacele de formare a cuvintelor, deci și afixe (prefixe, sufixe, infixe), M. S. Gurîceva și-a propus să studieze problema rolului afixelor în limbile romanice.

De la început autoarea simte nevoia să întărească și mai mult constatarea făcută de acad. Vinogradov cu privire la apartenența afixelor la

[1] *Fondul principal de cuvinte al limbilor romanice și sarcinile studierii lui*, publicat în *Voprosî iazîkoznaniia*, 1953, nr. 2.

[2] Publicat în *Voprosî iazîkoznaniia*, 1954, nr. 1.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

fondul principal lexical, arătînd că aceste morfeme posedă *capacitatea de a îmbogăți permanent vocabularul*, avînd pe lîngă aceasta și o *mare stabilitate în limbă*, în comparație cu cuvintele care fac parte din masa vocabularului.

În urma analizei unor sufixe din vechea franceză ca *-ance, -ation* etc. autoarea arată că afixele sînt supuse unor schimbări care duc la specializarea sensului lor. În concluzie ea afirmă că toate aceste procese sînt condiționate de o lege generală care se manifestă foarte clar în istoria limbii franceze și care arată că în domeniul lexicului dezvoltarea unei anumite specializări a sufixelor oglindește dezvoltarea limbii în direcția perfecționării ei. Polisemantismul afixelor începe să dispară, fiind înlocuit prin fenomenul diferențierii lor care este un semn al perfecționării sistemului limbii.

În articolul acesta se folosește un foarte bogat material, luat nu numai din limba franceză veche și modernă, dar și din spaniolă și italiană, interpretarea lui dovedind multă pricepere și o orientare foarte justă.

Iată pe scurt prezentarea celei mai interesante părți din activitatea rodnică a oamenilor de știință sovietici în lingvistica romanică.

La aceasta trebuie să adăugăm și bogata activitate didactică desfășurată în Uniunea Sovietică în domeniul limbilor romanice. În școlile sovietice se studiază limbile franceză, spaniolă și romînă, iar în universități aproape toate limbile romanice. În vederea acestei activități, în U.R.S.S. s-au alcătuit și publicat numeroase gramatici, îndreptare de conversație, dicționare și manuale pentru toate limbile romanice de mai mare răspîndire. O serie de ediții foarte prețioase ale operelor marilor scriitori ai popoarelor neolatine mărește valoarea contribuției sovietice în domeniul studiului limbilor și literaturilor romanice.

Studiile sovietice de lingvistică romanică sînt un îndreptar și un ajutor prețios în cercetările noastre de romanistică. Operele lui Șișmarev, Budagov, Guriceva etc. sînt bine cunoscute la noi și se bucură de multă prețuire.

Ajutorul bogat pe care primul stat socialist l-a dat și continuă să-l dea cercetării în toate domeniile științei a constituit cel mai puternic îndemn pentru dezvoltarea lingvisticii romanice în Uniunea Sovietică. Ideologia marxist-leninistă și metodele de lucru strict științifice pe care ea le promovează au contribuit de asemenea la realizarea nivelului înalt al acestor lucrări.

Toate aceste realizări nu ar fi fost posibile fără uriașa cotitură pe care a făcut-o poporul rus, o dată cu dezrobirea din lanțurile imperialismului acum patruzeci de ani, la 7 Noiembrie 1917.

BDD-A10389 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)